

Zorg voor Basisvaardigheden - inventarisatie huidige aanbod

Achtergrond laaggeletterdheid: feiten & cijfers

- Factsheet Laaggeletterdheid in Nederland (Stichting Lezen en Schrijven)
<https://www.lezenenschrijven.nl/informatie-over-laaggeletterdheid-nederland>
Met feiten en cijfers, effecten, kosten en opbrengsten.
- Film Wat is laaggeletterdheid? (Stichting Lezen en Schrijven)
<https://youtu.be/e6CXBMJzm44>
Met bijdragen van laaggeletterden.
- Factsheet Taal maakt gezonder (Stichting Lezen en Schrijven)
<https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/factsheet-taal-maakt-gezonder>
Factsheet over gezondheidsvaardigheden en laaggeletterdheid: feiten en cijfers, risico, eigen regie, herkennen, aanpak voor zorgverleners, Voel je goed!, delen van kennis en ervaring.
- Filmpjes van (ex-)laaggeletterden over gezondheidsproblemen (Stichting Lezen en Schrijven)
<https://www.lezenenschrijven.nl/voor-organisaties/gezondheid>
Met ervaringen met gezondheidsproblemen en de -zorg.
- Factsheet Eenvoudige taal voor laaggeletterden (Stichting Lezen en Schrijven)
<https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/eenvoudige-taal>
Met tips en richtlijnen voor eenvoudige taal. Over de vorm en over beeldgebruik. Ook worden er voorbeelden gegeven van verschillende taalniveaus.
- Uitgave wachtkamerboekje Taal maakt gezonder (Stichting Lezen en Schrijven)
<https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/taal-maakt-gezonder>
Boekje voor in wachtkamers van zorgverleners voor patiënten/cliënten met verhalen van laaggeletterden en BN'ers en feiten over laaggeletterdheid.
- Digitale uitgave Taal is van levensbelang (Stichting Lezen en Schrijven)
https://www.lezenenschrijven.nl/sites/default/files/2020-09/LenS_Taal_is_van_levensbelang_HR.pdf
Met goede voorbeelden van de aanpak van laaggeletterdheid uit o.a. de zorg.
- Onderzoek laaggeletterdheid en gezondheid (Nivel)
<https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/laaggeletterdheid-en-gezondheid>
Rapportage over relatie tussen geletterdheid of functionele gezondheidsvaardigheden en (ervaren) gezondheid, leefstijl en zelfmanagement.
- Onderzoek evaluatie impact taaltrajecten Taal voor het Leven (Maastricht University)
<https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/rapportage-evaluatie-impact-taaltrajecten-taal-voor-het>
Rapportage over resultaten van taalscholing voor de ervaren gezondheid van cursisten.

- [Factsheet laaggeletterdheid en beperkte gezondheidsvaardigheden](#) (Pharos)
Factsheet met informatie over laaggeletterdheid en informatie over communiceren met laaggeletterde patiënten.
- [Factsheet gezondheidsvaardigheden](#) (UMC Utrecht)
Feiten over beperkte gezondheidsvaardigheden, tips om beperkte gezondheidsvaardigheden te herkennen bij patiënten en tips om schriftelijk en mondeling goed te kunnen communiceren met iemand met beperkte gezondheidsvaardigheden.
- [Stichting ABC](#)
Organisatie van en voor laaggeletterden. Op de website is informatie te vinden over laaggeletterdheid (onderzoek, beleid, feiten en cijfers). Op de website staan ook filmpjes van taalambassadeurs (laaggeletterden) over schaamte en taboe rond laaggeletterdheid.
- [Filmpjes met ervaringsdeskundigen ABC](#) (Pharos)
In deze filmpjes vertellen ex-laaggeletterden over hun ervaringen met onder andere de apotheek, het consultatiebureau, de diëtist, de gemeente, de huisarts en de school van hun kinderen. Ook geven ze tips aan professionals over omgaan met laaggeletterden.
- [Presentatie gezondheidsvaardigheden en laaggeletterdheid](#) (Pharos)
Uitleg over wat laaggeletterdheid is, de invloed ervan op de gezondheid van de patiënt, hoe je het herkent, hoe je je communicatie erop kunt aanpassen.
- [Kennisbank](#) (Pharos)
Diverse publicaties over laaggeletterdheid en beperkte gezondheidsvaardigheden.
- [Alliantie Gezondheidsvaardigheden](#)
Dit netwerk van organisaties houdt zich bezig met de vraag hoe ze toegankelijk en begrijpelijk kunnen zijn voor laaggeletterden en mensen met beperkte gezondheidsvaardigheden. Op de website is informatie, hulpmiddelen en nieuws over laaggeletterdheid te vinden.
- [Communicatie in de tandartspraktijk](#) (NTVT)
Artikel met informatie over laaggeletterdheid (demografie en definitie). Ook handige tips en interventies om laaggeletterdheid en beperkte gezondheidsvaardigheden te herkennen in de tandartspraktijk en om de praktijk beter aan te passen aan laaggeletterden.
- [Webinar persona's laaggeletterdheid](#) (Lost Lemon)
Webinar van 38 minuten over het onderzoek 'Laaggeletterdheid in beeld'.
- [Rapport laaggeletterden ingedeeld in persona's](#) (Lost Lemon)
Lost Lemon heeft vijf typen laaggeletterden ontwikkeld die ieder op een eigen manier gemotiveerd moeten worden om op taalles te gaan. In dit rapport is achtergrondinformatie te vinden over het onderzoek en worden de persona's nader toegelicht.
- [Verschillende typen laaggeletterden herkennen](#) (Lost Lemon)
Lost Lemon heeft verschillende persona's ontwikkeld waarmee laaggeletterden gevonden en doorverwezen kunnen worden naar passend taalaanbod.

Materialen/morgen aan de slag

Methodes en materialen voor de professional:

- [Taal maakt gezonder – Herkenningswijzer en wachtkamerboekje](#) (Stichting Lezen en Schrijven).
Deze aanpak is ontwikkeld voor de eerste lijn maar ook geschikt voor ziekenhuizen. Voor de wachtkamer is er een wachtkamerboekje met verhalen van bekende Nederlanders en Taalambassadeurs over het belang van taal in de zorg. Voor zorgverlener is er een herkenningswijzer met tips voor het herkennen, bespreken en doorverwijzen rond laaggeletterdheid. De herkenningswijzer bevat briefjes om mee te geven aan patiënten met het nummer voor de Bellijn voor informatie over taalscholing. Zorgverleners kunnen via info@lezenenschrijven.nl de materialen gratis opvragen.
- [Handreiking beperkte gezondheidsvaardigheden & laaggeletterdheid](#) (Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen)
In deze handreiking is achtergrondinformatie over de samenhang tussen laaggeletterdheid en beperkte gezondheidsvaardigheden te vinden. Ook staan er praktische adviezen over hoe je laaggeletterdheid en beperkte gezondheidsvaardigheden kan herkennen bij patiënten en hoe je je communicatie daarop kunt aanpassen.
- [Toolkit Laaggeletterdheid](#) (Landelijke Huisartsen Vereniging)
De Toolkit biedt huisartsenpraktijken een checklist om laaggeletterdheid te herkennen en geeft handvatten voor communicatie met patiënten die minder goed kunnen lezen. Er worden ook concrete tips gegeven over de omgang met laaggeletterden tijdens het spreekuur, rondom medicatie, rondom doorverwijzen en voor het inrichten van de praktijk.
- [Toolkit Gezonde Taal](#) (Stichting Lezen en Schrijven & UMC Utrecht)
Een handreiking om de communicatie met laaggeletterde patiënten te verbeteren. Er is aandacht voor de achtergrond van laaggeletterdheid, adviezen om laaggeletterdheid te herkennen en bespreekbaar te maken en kaarten om meteen mee aan de slag te gaan. Er wordt specifiek aandacht gegeven aan laaggeletterdheid herkennen 'aan de balie', 'in de spreekkamer' en tijdens 'een vertrouwelijk gesprek'. Bovendien worden er manieren genoemd om te onderzoeken hoeveel en welke patiënten in je praktijk laaggeletterd zijn (door bijvoorbeeld de respons op vragenlijsten bijhouden).
- [Stappenplan laaggeletterdheid voor uw praktijk](#) (Pharos)
Een stappenplan om erachter te komen hoe je huisartsenpraktijk nog verder aangepast kan worden aan laaggeletterden. Er zijn vijf stappen, namelijk bewustwording, herkenning, aanpassing, samenwerking en borging. Bij iedere stap staat uitleg en handige tips.
- [Webinar laaggeletterdheid zorgprofessionals](#) (Pharos)
Informatie over laaggeletterdheid, herkennen van laaggeletterdheid, tips om met laaggeletterdheid om te gaan.
- [Handreiking zelfmanagement en gezondheidsvaardigheden](#) (Zorg voor Beter)
Met deze handreiking worden zorgprofessionals in staat gesteld om het zelfmanagement bij mensen met minder goede gezondheidsvaardigheden te verbeteren. Met praktische informatie, tips, inspiratie en praktijkcases.
- [Laaggeletterdheid herkennen](#) (KNMP & Pharos) Verzameling instrumenten (checklists laaggeletterdheid, trainingen) voor de apotheek.

- [Screenen op laaggeletterdheid](#) (Stichting Lezen en Schrijven)
Een aantal instrumenten die een indicatie kunnen geven of iemand (taal)scholing nodig heeft. De online [basismeter](#) maakt in 15 minuten duidelijk of iemand extra taalscholing nodig heeft. De [taalverkener](#) (gezondheid) bestaat uit een leestekst met vragen en duurt 6 minuten. [Contextgerichte vragen](#) kunnen gebruikt worden om tijdens een gesprek te peilen of iemand wellicht laaggeletterd is. [Het mobiele screeningsteam](#) kan ingehuurd worden om organisaties te helpen met het opzetten van een structurele aanpak van laaggeletterdheid. [De zelftesten](#) zijn geschikt voor iedereen die wil weten hoe taalvaardig hij is en hoe goed hij kan omgaan met computers. Ook geschikt om in te zetten tijdens een consult.
- [Voorlichtingsfilmpje anesthesie](#) (UMC Utrecht)
Voor patiënten die het prettig vinden om informatie via (gesproken) beeld te ontvangen, heeft het UMC Utrecht een voorlichtingsfilmpje over anesthesie ontwikkeld.
- [De terugvraagmethode](#) (Pharos)
De terugvraagmethode is een manier om als zorgprofessional te controleren of je boodschap goed is aangekomen bij de patiënt. Er wordt uitgelegd hoe je deze methode kan toepassen in je werk en je kunt ervaringen lezen van zorgprofessionals die deze methode al toepassen.
- [Checklist: observaties in de huisartsenpraktijk](#) (LHV)
De checklist kan gebruikt worden om te ontdekken hoe de huisartsenpraktijk op een laaggeletterde overkomt en wat er aangepast moet worden om de huisartsenpraktijk beter toegankelijk te maken voor laaggeletterden.
- [Gesprekstechnieken in de zorg](#) (Pharos)
Filmpjes waarin verschillende gesprekstechnieken (uitleg geven, boodschap overbrengen, instructies geven over handelingen, patiënt stimuleren om vragen te stellen) worden voorgedaan en uitgelegd.
- [Begrijpelijke en toepasbare voorlichtingsmaterialen en beeldverhalen](#) (Pharos)
Instrumenten en tips voor zorgprofessionals om begrijpelijk en toepasbaar voorlichtingsmateriaal voor laaggeletterden te maken of te testen.
- [Voorlichtingsmateriaal Beoordelingsinstrument \(VBI\)](#) (Pharos)
Een online tool om de begrijpelijkheid en toepasbaarheid van printbaar en audiovisueel gezondheidsvoorlichtingsmateriaal te beoordelen. Er is ook een [filmpje](#) met uitleg over VBI.
- [Communicatie onderwijs met aandacht voor laaggeletterdheid en gezondheidsvaardigheden](#) (Pharos)
Een aantal werkvormen om te oefenen met het verbeteren van communicatie met een laaggeletterde patiënt. De beschreven werkvormen zijn videoconsult, rollenspel met casuïstiek en taalgebruik bij medicijngebruik.
- [Casuïstiek voor intervisie](#) (Pharos)
Casussen rondom laaggeletterdheid en beperkte gezondheidsvaardigheden. Om te bespreken met collega's volgens de methode van Pharos.
- [Leren werken met eenvoudig beeld- en voorlichtingsmateriaal](#) (Pharos)
Verschillende opdrachten voor studenten om te leren werken met eenvoudig beeldmateriaal tijdens een consult.

- [Website Klasse](#) (CINOP & Zet een Punt)
Materiaal waarmee laaggeletterden gevonden, benaderd en geworven kunnen worden. Laaggeletterden zijn ingedeeld in vier typen, die allemaal een andere aanpak vereisen. Op de website is ook oefenmateriaal voor laaggeletterden die een specifieke vaardigheid willen oefenen te vinden.
- [Webinar Klasse](#) (CINOP & Zet een Punt)
Achtergrondinformatie over het materiaal van Klasse.
- [Boek: Wie helpt mij als ik ziek ben?](#) (Pharos)
Begrijpelijke, laagdrempelige informatie over ziek zijn en zorg krijgen in Nederland

Materiaal voor tijdens het consult:

- [Voel je goed!](#) (Stichting Lezen en Schrijven)
Voel je goed! Is een integrale aanpak voor laaggeletterde volwassenen, die willen werken aan een gezonder gewicht. Onderdeel van het aanbod is informatie in eenvoudig Nederlands voor cliënten van diëtisten over gezond eten en bewegen
- [Folder mondzorg](#) (Rijksoverheid, VNG, Pharos & GGD GHOR Nederland)
Informatie in simpele taal over tanden poetsen, bezoek aan de tandarts/mondhygiënist en over de kosten van een bezoek aan de tandarts en/of mondhygiënist.
- [Begrijpelichaam.nl](#) (Pharos)
Op deze website is praktisch voorlichtingsmateriaal over het menselijk lichaam en veelvoorkomende klachten te vinden. Het voorlichtingsmateriaal bestaat uit simpele afbeeldingen en eenvoudige teksten.
- [Praatkaarten voor artsen](#) (Pharos)
Praatkaarten in simpele taal met plaatjes om gesprekken met laaggeletterde patiënten te ondersteunen.

Training en scholing

Voor laaggeletterden die willen leren:

- Diverse Succes!-boekjes (lesmateriaal om beter te leren lezen, schrijven, rekenen en omgaan met de computer) voor cursisten, toegepast op gezondheid. (Stichting Lezen en Schrijven)
Taal, bijvoorbeeld: [Een afspraak bij de huisarts of Goed geslapen?](#)
Rekenen, bijvoorbeeld: [Koken voor anderen](#)
Digitale vaardigheden, bijvoorbeeld: [Voor het eerst op je smartphone](#)
- [Lesbrief bij het Donorregister voor laaggeletterden](#) (Stichting lezen en Schrijven)
- [Voel je goed!](#) (Stichting Lezen en Schrijven)
Voel je goed! is de combinatie van eet- en beweegadviezen van een diëtist en groepslessen gezondheidsvaardigheden van een vrijwilliger. De aanpak is gericht op lager opgeleide volwassenen die willen werken aan een gezonder gewicht en moeite hebben met taal en daardoor met het verwerken van informatie. Deze leefstijlinterventie bestaat uit divers organisatie-, wervings-, scholings- en onderzoeksmateriaal voor professionals, vrijwilligers en deelnemers.

Voor vrijwilligers die cursussen willen geven aan laaggeletterden:

- [Basistraining Taal voor het Leven voor taalvrijwilligers, met verdiepingmodule Voel je goed!](#) (Stichting Lezen en Schrijven)
Tijdens deze basistraining krijg je informatie over de doelgroep en hoe volwassenen leren. Je leert vooral hoe je laaggeletterden begeleidt bij het leren lezen en schrijven, spreken, rekenen of omgaan met een computer. Je oefent bijvoorbeeld met het voorbereiden van een bijeenkomst voor de deelnemer(s). Ook maak je kennis met geschikt lesmateriaal en een startpakket. De training bestaat vaak uit drie of vier dagdelen en wordt overdag en 's avonds gegeven. De training is gratis voor deelnemers.

Voor professionals:

- [Training: Effectief communiceren met laaggeletterden voor huisartsen en andere zorgprofessionals](#) (Pharos)
Tijdens deze training krijg je inzicht in de mogelijkheden van je laaggeletterde patiënten om informatie, adviezen en vragen te begrijpen. Daarnaast krijg je informatie over hoe je je communicatie kan laten aansluiten op de mogelijkheden van je patiënten en praktische tips om laaggeletterden te herkennen. Ook wordt er geoefend met de terugvraagmethode.
Duur: 1 dagdeel. Kosten: op aanvraag. De training kan ook online worden gegeven.
- [Training: Effectief communiceren met laaggeletterden voor apothekers en apothekersassistenten](#) (Pharos)
Tijdens deze training krijg je inzicht in de mogelijkheden van je laaggeletterde patiënten om informatie, adviezen en vragen te begrijpen. Daarnaast krijg je informatie over hoe je je communicatie kan laten aansluiten op de mogelijkheden van je patiënten en praktische tips om laaggeletterden te herkennen. Ook wordt er geoefend met de terugvraagmethode en krijg je tips om laaggeletterdheid op de agenda van de apotheek te krijgen.
Duur: 1 dagdeel. Kosten: op aanvraag. De training kan ook online worden gegeven.
- [Training: Coachende vaardigheden bij mensen met beperkte gezondheidsvaardigheden en een chronische aandoening](#) (Pharos)
Tijdens deze training leer je hoe je laaggeletterdheid kunt herkennen in de praktijk, oefen je met de terugvraagmethode, leer je gebruikmaken van eenvoudig voorlichtingsmateriaal voor je patiënten, leer je om je patiënt te coachen tot betere zelfzorg en leer je je communicatie aan te passen op de mogelijkheden van je patiënt.
Duur: 2 dagdelen met een tussentijdse periode van een aantal weken. Kosten: op aanvraag.
- [Training: Effectief communiceren met laaggeletterden: oefenen met praatkaarten over kanker](#) (Pharos)
Tijdens deze training voor professionals in de oncologiezorg krijg je inzicht in de mogelijkheden van je patiënt om informatie, adviezen en vragen te begrijpen, leer je je communicatie aan te sluiten op de mogelijkheden van je patiënt, krijg je praktische tips om laaggeletterden te herkennen in de praktijk en krijg je eenvoudig voorlichtingsmateriaal in de vorm van praatkaarten om gesprekken met je patiënten te ondersteunen. Ook leer je werken met de terugvraagmethode.
Duur: 1 dagdeel. Kosten: op aanvraag. Deze training kan ook online worden gegeven.
- [Verdiepende workshop: Bespreken van laaggeletterdheid](#) (Stichting Lezen en Schrijven)
Tijdens deze workshop oefen je met het voeren van een gesprek met een patiënt over het

verbeteren van lees- en schrijfvaardigheden. Concreet bestaat de scholing uit het oefenen in gesprekstechnieken gebaseerd op de principes van motiverende gespreksvoering en toegepast op de door de organisatie gekozen manier van screenen van laaggeletterdheid. Een 'trainer motiverende gespreksvoering' geeft de workshop met of zonder acteur, met op de werksetting afgestemde casuïstiek, zoals gezondheidszorg.

Duur: 3,5 – 4,5 uur. Kosten: afhankelijk van duur en plaats waar workshop gegeven wordt.

- [E-learning: Effectieve communicatie in de zorg](#) (Pharos)
Deze e-learning biedt kennis, oefenstof en consultondersteunend materiaal over effectief communiceren en beperkte gezondheidsvaardigheden. Wat zijn beperkte gezondheidsvaardigheden, hoe herken je ze, welke gevolgen heeft dit voor iemand, hoe communiceer je dan effectief, en welke hulpmiddelen zijn er ter ondersteuning van je zorg?
Duur: 2 uur. Kosten: gratis.
- E-learning: [Aanpak van laaggeletterdheid](#) (gezondheid) (Stichting Lezen en Schrijven)
Met deze e-learning leer je hoe je laaggeletterde patiënten kunt herkennen en motiveren tot taalscholing. De e-learning is bedoeld voor iedereen die in de gezondheidszorg werkt.
Duur: 45 minuten. Kosten: gratis.
- [E-learning: Aanpak van laaggeletterdheid \(kraamzorg\)](#) (Stichting Lezen en Schrijven)
Met deze e-learning leer je hoe je laaggeletterde patiënten kunt herkennen en motiveren tot taalscholing. De e-learning is bedoeld voor iedereen die in de kraamzorg werkt.
Duur: 45 minuten. Kosten: gratis.
- [Cursus: Laaggeletterdheid](#) (Doktersacademie Friesland)
Een interactieve cursus voor iedereen die in een huisartsenpraktijk werkt. Gaat in op hoe je laaggeletterde mensen herkent en hoe je ze op weg kan helpen naar de juiste hulpverlening.
Duur: 3 uur en 3 kwartier. Kosten: 110 euro.
- [Training: BLIC - Herken en ervaar laaggeletterdheid door training en VR](#) (Biblionet Groningen)
Tijdens de training ervaren zorgprofessionals dankzij virtual reality hoe het is om laaggeletterd te zijn. Ook wordt er tijdens de training aandacht besteed aan het herkennen van laaggeletterdheid, praten over schaamte en doorverwijzen naar aanbod in de regio. Aan het einde van de training hebben professionals tools, handvatten en inzichten om laaggeletterdheid bespreekbaar te maken en met het ongemak van de handelingsverlegenheid om te kunnen gaan.
Duur: 2 dagdelen. Kosten: op aanvraag, afhankelijk van groepsgrootte.

